

Komitéen for årets bedste bogarbejde

Som så mange impulser inden for bogens verden er idéen til oprettelse af dennes udvælgelseskomité også angelsaksisk. En sådan udvælgelse havde fundet sted i USA siden 1923, i England siden 1927 og mange andre lande havde fulgt dette eksempel.

Den direkte anledning til det danske initiativ var Kunstindustrimuseets præsentation af »The fifty best Books, 1932« i forbindelse med den britiske udstilling samme år. Uafhængig af dette nedsattes samtidig en norsk og svensk komité.

Den første danske komité bestod af bibliotekaerne Fritz Johansen og Aage Marcus, maleren Sigurd Swane og arkitekten Steen Eiler Rasmussen, men skulle dog ikke fungere i denne sammensætning, idet sidstnævnte, blev opfordret til at holde et foredrag i foreningen over emnet »En arkitekt tilrettelægger en bog« – og det gik ikke stille af. Bogtrykkerne fik sig en opsang. Svaret udeblev ikke fra en farverig personlighed i bogverdenen, bogtrykker Henry Thejls. Dette førte siden til kritik af foredraget i den inderste medlemskreds med resultat, at Steen Eiler Rasmussen overlod sin plads i komitéen til kollegaen Viggo Steen Møller.

Selvom bølgerne ikke siden har gået så højt i komitéen, har den dog ofte været ude for rekonstruktion. Dette har dog ikke så meget været udtryk for uenighed, som i forsøg på at sammensætte en komité, der gennemfører den mest retfærdige bedømmelse afgivet af en kreds, der bredest muligt repræsenterer dem, der er engageret i bogens tilblivelse. Dette er ikke blevet lettere gennem årene, hvor et stigende antal af faggrene involveres i bogproduktionen.

Komitéen er også i dag under omformning, hvorfor en præsentation af den sidste komité efter traditionel sammensætning giver et bedre indtryk af kredsens sammensætning. Den bestod i 1980 af 6 medlemmer valgt af Forening for Boghaandværk: en fabrikant, en litograf, en bogtrykker og to grafikere, desuden en repræsentant valgt fra hver af

Ib Andersens plakat til den britiske udstilling 170/60 cm, 1932.

følgende institutioner: Reproteknisk Fagskole, Den Grafiske Højskole, Akademisk Arkitektforening, Danmarks Biblioteksforening, Kunstakademiet, Kunstindustrimuseet samt to medlemmer valgt af Fagskolen for Boghaandværk. Desuden udpegedes en jury bestående af to interne og to eksterne medlemmer. Komitéen for Årets Bogarbejde 1983 er personligt udvalgt af hovedbestyrelsen i Forening for Boghaandværk. Komitéen bør ikke være under syv og over femten medlemmer, der udpeges som repræsentanter for forlæggere, producenter, tilrettelæggere, boganmeldere, forbrugere samt relevante undervisningsinstitutioner. Elever kan deltage som observatører ved komitéens møder.

Hvorfor
udvælges bøgerne?

Bogen er som brugsgenstand ikke ude for samme kritiske bedømmelse, som andre brugsting vi betjener os af.

Et dårligt stykke værktøj skaber vældig irritation, hvadenten det er i køkkenet eller garagen. Ofte bliver det af den grund skiftet ud ved lejlighed – men hvor mange af boghandelens kunder afviser at købe en bog, fordi skriften ikke er god at læse? På en måde opfattes en dårlig skrift, som resultat af en uafvendelig naturlov, ligesom vi må finde os i vejret under sommerferien.

Visse bøger er vi tvunget til at bruge, fx telefonbogen, som er en del af abonnementaftalen. For flere år siden gennemgik telefonbogen en modernisering på grund af ny sats- og trykteknik. Det blev den meget dårligere af, og er trods enkelte forbedringer stadig svær at bruge. Man skal såmænd ikke være særlig affældig for at have svært ved at bedømme om et 3-tal nu er det – eller måske et 6- eller 8-tal. Der er noget urimeligt i at befinde sig i en valgsituation, hver gang man skal bruge telefonen, og ikke kan huske nummeret. Men hvor mange er klar over årsagen til denne irritation?

Kritikken herover har været begrænset til et par kronikker og artikler i de fagblade, der læses af dem, som alligevel ved, at det er galt fat.

Endnu en tid vil forløbe, før et flertal af læsere er blevet tilstrækkeligt forbrugerbevidste over for bo-

gen. Dette er bl.a. en væsentlig grund til, at komitéen forsætter sit arbejde.

Samtidig er det dog ikke ensbetydende med, at de 50 års arbejde har været forgæves. I perioden kan øjnes en klar forbedring inden for bl.a. to væsentlige grupper: skolebøger og den illustrerede fagbog. Komitéen tør måske have en formodning om, at de årlige kommentarer som følger de udvalgte bøger, har været medvirkende til denne forbedring.

Dette fremskridt kan de fleste bedømme. Svære-
re er det at vurdere om den rene tekstbog er god
brugskunst.

Hvis opgaven er dårlig løst, vil læseren måske ubevidst reagere herpå ved læsetræthed, i værste fald gennem øjen- og hovedsmerter. Det kan have mange årsager, og fx skyldes for lille eller ulæselig skrift, måske endda i en for svag, blakket farveføring. Det kan også være en ellers rimelig skrift, hvor afstandene mellem bogstaver og ordmellemlum er for store eller for små, eller linjerne kan være for lange i forhold til skriftsstørrelsen, så man har svært ved at følge teksten. Det kan også skyldes, at der er for tæt eller for lang afstand mellem linjerne.

Alt dette kan være i orden, mens papiret er for hvidt eller reflekterende, så det trætter synet, ikke mindst ved elektrisk lys.

Det er samtidig trættende, hvis man har svært ved at orientere sig i stoffet. Derfor må der være en logisk disposition og en gennemtænkt anvendelse af over- og mellemoverskrifter. Dette er ikke mindst vigtigt ved en illustreret bog.

Her må også være en rimelig optisk balance mellem tekst og billede, hvor sidstnævnte kræver en særlig behandling for at fremtræde tydeligt og smukt. Teksten skal tillige gennem sit snit eller form stå i et naturligt forhold til bogens indhold, og bogsiden skal være harmonisk i sin udformning, teksten må ikke se ud som om den »hænger«.

Endelig skal bogen være god at blade i, et opslag må ikke slå sammen. Papiret må i tykkelse svare til formatet, ikke være for tykt ej heller for tyndt, og bogen skal samles i ryggen, så bladene sidder fast, og fæstnet solidt til omslaget. – desuden er der et par hundrede andre detaljer, som skal være opfyldt,

for at bogen opnår prædikatet »godt bogarbejde«.

Under udvælgelsen bedømmes bøgerne som sagt ud fra disse kvalitetskrav, og det er sjældent at alt er opfyldt, selvom de er kommet med i udvælgelsen.

Derfor er de skriftlige kommentarer, som følger hver bog i den årlige oversigt af stor betydning for den, der vil vide mere om godt bogarbejde.

Kataloget udsendes til pressen og medlemmer af Forening for Boghaandværk, der samtidig årligt modtager en eller flere bøger, der helst skal opfylde så mange af disse kvalitetskrav som muligt.

Opslag fra *Årets bogarbejde 1983*, der indeholder komitéens bedømmelse af de udvalgte bogarbejder og bind.

Diagram illustrating the relationship between different types of books and their components. The diagram shows a central circle labeled 'Bog' (Book) surrounded by four other circles: 'Tekst' (Text), 'Billede' (Image), 'Lægning' (Layout), and 'Bind' (Binding). Arrows indicate the flow of information and influence between these elements.

Illustration of a hand holding a book. The book is open, showing text and a small image of a person. The illustration is done in a simple, graphic style.

ninge orden og system i teksthåndlingen, så det i kombination med det nu langt mere varierende sættilfælde resulterer i den helt igennem funktionelle og læsevenlige lærebog.

25C
Forlag: Erhvervsvidenskaberne Forlag, Odense. *Tilber-*
telegning: Ingvar Hauschild. *Offert:* Mammens

binder: Egil Fornæs Bogbinderi. *Formar:* 140 x 225 mm. *Oplag:* 3.000. *Sidetæl:* 160 sider. *Pris:* hof-
ter: Kr. 148,-.

12. Det er bare typografi

En bog produceret som de grafiske grunduddan-
nelsestak til Els Reimer. Som boglaglig kritiker
har man svært ved at distancere sig fra sympati og
beundring for festens genstand og interessen for
skrifters laglige indhold.

Illustrationerne, der er halvdel af stoffet, ken-
detegnes ved en selv for festskrifter sjældent man-
get på homogenitet. Dette ikke at forstå som kritik,
men måske som en konstatering af lagets bredde.

Derfor er det spændende at opleve, hvordan
layouset er grebet an. Man har valgt ikke at vælge
nogen gennemgående linse, bortset fra faste ru-
brikker og deres afstand til broddens allerede
anset på bokens forside, samt en i princippet
fast kolonne i to spalter på et næsten kvadratisk
format lidt bredere end højt, hvad der i øvrigt gør
bogen lidt tung at blæse i.

Den bide formatmæssige og grafisk sprængte

Illustrerede bog- og lærebøger:

11. Hanne Thomsen: *Naturvogteren*

Bogen har en undertitel: En praktisk håndbog for
den der vil vide noget om, hvordan naturen har
det, og hvordan man kan være med til at passe på
den!

Enkel og letlæst tale, som understøttes godt af
omslagsbilledet i 4 farver af en vindslået beat
med foreværende ødelagte fra de mange grænse
foreninger, der tager sig af forskellige problemer i
naturen. Denke signal til den miljøbevidste læ-
serkreds, som bogen er berejst for.

I tolv kapitler svarende til årets måneder num-
meres et væld af oplysninger og henvisninger, af na-
turskivister og økologier, af meninger og er-
faringer om stort og småt i naturen. Alt dette er
bægt på sin rette plads med anvendelse af kun to
skriftgrader. Skriften er Mallard, en ret kraftig an-
siktskrift med korte overlængder og underlæng-
der. Den faste, smalle kolonne fremhæver den
bedre ydermargens blide rum, hvort der udfoldes

en fantasifuld leg med fotografierne og de mange
tegninger. Der er lagt stor omhu i beskæringen af
fotio, i særdeleshed har det gævet de ganske små
billeder i margenen. De fungerer.

Bogen giver det indtryk, at de implicerede i dens
tilblivelse har sat sig sammen meget tidligt. Det er
nu blevet bekræftet, tilrettelæggeren har de rime-
nuskrytler til bogen med på sommerferie. Det er
der kommet en smuk bog ud af.

85

Forlag: Høst & Søn Forlag, *Tilrettelæggelse:* Eric
Mourier. *Omslag:* Peter Lind. *Offert:* Rosendals
Bogtrykkeri, Esbjerg. *Sættende og skrift:* Foto-
sats - Mallard fra Tommy Rasmussen Sats, Køge.
Rapen: Omslag: Bern, Middelboes Reproduktions-
anstalt ApS. *Indhold:* F. Hendriksen Eft. *Oms-*
slagsfoto: Jesper Wisting. *Papir:* 120 g Patricia off-
set fra E. Michaelis. *Omslag:* 160 g Iverrore. *Bog-*

Logos for Carlsberg Pilsner, B. DALOON, Carlsberg OL, Carlsberg Beer, and Duplo. The logos are arranged in a row, showing different branding styles for beer.